

УДК 343.21(477) “1917/1921”

Станіслав Юрійович ІВАНОВ,

доцент кафедри теорії та історії держави і права Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0166-9016>

Геннадій Геннадійович ДЕДУРІН,

доцент кафедри теорії та історії держави і права Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5277-023X>

РОЗВИТОК СИСТЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЗА ДОБИ ДИРЕКТОРІЇ

На сучасному етапі розвитку України особливий інтерес викликає питання становлення та розвитку системи кримінального права в окремі історичні періоди. Оскільки формування нової сучасної моделі цієї системи не можливе без врахування попереднього історичного досвіду та засвоєння знань правотворчих процесів, які відбувалися в Україні раніше.

Директорія була постійно змушена враховувати наявну суспільно-політичну ситуацію в країні, реагуючи на виклики воєнного часу, що, як і у випадку з цивільним правом, гальмувало розробку і втілення власних кримінально-правових норм.

Одним з методів завоювання підтримки народних мас, було широке застосування Директорією інституту амністії. Вже у січні 1919 р. амністію оголошували двічі. Вона стосувалася осіб, яких звинувачували у злочинах проти Української Держави та німецько-австрійських окупаційних військ. До кінця 1920 р. Директорія встигла ухвалити ще п'ять законів про проведення амністій.

Кримінальне право доби Директорії стояло на сторожі державних інтересів, значно посиливши санкції стосовно їх порушників. Постанова від 15 серпня 1919 р. була спрямована на протидію протиправній діяльності осіб, які становили загрозу основам державного ладу УНР. Тих, кого підозрювали у подібного виду злочинах, правоохоронці могли затримати на термін, визначений у відповідному законі. Якщо обставини справи вимагали ретельного вивчення, час знаходження під вартою можна було продовжити.

До категорії злочинів антидержавного спрямування відносили діяння, які кваліфікували як «вчинки проти національного розвитку українського народу», що зачіпали національну честь і гідність громадян УНР. Для звинувачених у такого роду злочинах було передбачене покарання у вигляді тюремного ув'язнення.

Окрема група кримінально-правових норм була спрямована проти зазіхань як на державну, так і на особисту власність, виявів хабарництва, шахрайства тощо. 18 липня 1919 р. ухвалили Закон «Про шахрайство» [1]. Його складовою були витяги з «Уставу про покарання, що накладалися мировими судьями», та з «Уложення про покарання виправні та кримінальні». Законом визначалося дрібне шахрайство, у випадку, коли завдана злочинцями шкода не перевищувала 300 крб. Якщо збитки були більшими, покарання за скоєння цього злочину посилювалося.

Директорією було розроблено Закон «Про спекуляцію» [2]. Крім того, що він давав правове визначення дефініції «спекуляція» та призначав покарання за цей різновид протиправних дій, передбачав притягнення до кримінальної відповідальності осіб, для яких спекуляція ставала промислом. Також санкційна частина закону встановлювала покарання за незаконну торгівлю, порушення державної цінової політики.

Появу у липні 1919 р. Закону «Про карну відповідальність за продаж або відпуск спиртних напоїв військовим» зумовило поширення пияцтва у рядах армії УНР [3]. Цей акт передбачав посилення кримінальної відповідальності для порушників заборони реалізації алкогольних виробів армійцям.

Підбиваючи підсумки стосовно законодавства Директорії УНР, зазначимо, що воно було типовим прикладом законодавства перехідного періоду, коли перевага надається розробці і ухваленню нормативно-правових актів, необхідних для застосування у конкретній суспільно-політичній ситуації.

Список бібліографічних посилань:

1. Іванов В. М. Історія держави і права України: підручник. Київ: МАУП, 2007. 552 с.

2. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України: підручник. Київ: Ін Юре, 2007. 624 с.
3. Історія держави і права України. Академічний курс: підручник: у 2 т. / за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина. Київ: Ін Юре, 2000. Т. 2. 648 с.